

Länsstyrelsen
Gotlands län

Beslut

Dnr 221-3780-97

29.5.1998

Tel. 0498-
Livsmiljö/kultur
Joakim Hansson
Tel: 0498-292124
Fax: 0498-247275
E-post: joha@i.lst.se

Kopia

Enligt förteckning sidan 4

H 008 (Estate -)
A 134 (Prästgård)

310-164-1998

**Byggnadsminnesförklaring (BM) av prästgårdsmiljön i Garde, fastigheten Garde
Prästgården 1:1, Gotlands kommun.**

Garde pastoratkyrkoråd har genom skrivelse daterad den 11 december 1997 ansökt om byggnadsminnesförklaring prästgårdsmiljön i Garde, belägen på ovannämnda fastighet.

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1§ första stycket av lagen om kulturminnen m.m. (1988:950) KML prästgårdsmiljön på fastigheten Garde Prästgården 1:1 för byggnadsminne (BM) enligt följande.

BM-förklaringen omfattar prästgårdens huvudbyggnad (1) med flygel (2) och f.d. svinhus/ bod (3) och port (4). Till byggnadsminnet hör även omgivande trädgård inkluderande stentunar, planteringar och träd enligt bifogad karta.

BYGGNADSBESKRIVNING

Garde prästgårdsmiljö hör till Gotlands viktigaste kyrkomiljöer. Den välbevarade prästgården med anor från medeltiden ligger i direkt anslutning till kyrkan. Bebyggelsen på Garde prästgård härstammar delvis från 1300-talet. Huvudbyggnadens nedre del består av medeltida byggnadsdelar. De tidigaste skriftliga uppgifterna om bebyggelsen finns i Sudertredingens inventariebok påbörjad 1594. Den upptar följande byggnader/ rum: nystuga och storstuga, stor stuga med målningar och dagligstuga. Om dessa var separata byggnader eller ej framgår inte av beskrivningen, men säkerligen ingick två medeltida byggnader i beståndet. Ett av dessa stenhus (1), beläget intill kyrkogården påbyggdes 1705 med en överbyggnad i skiftesverkskonstruktion med festsal. Trädelarna revs redan 1738 för att ersättas med en övre våning i sten. Den medeltida prästgårdens huvudbyggnad med tillägg från 1700-talet kvarstod orörd fram till mitten av 1800-talet. Vid sockenstämma 1862 beslöts att uppföra en ny huvudbyggnad på gammal grundval. Detta innebar att man rev större delen av byggnaden till höjden av den medeltida byggnadens bottenvåning som i dag utgör källaren i full längd av den nya prästgårdsbyggnaden. Den nya prästgården, uppfördes således med en källare som till största delen ligger ovan jord. Till sin exteriör är den avlånga kalkstensbyggnaden med putsade fasader i senempire och förstukvist med snickerier en typisk representant för Gotlands prästgårdar från denna tidpunkt. Planlösningen utgörs av en modifierad sexrumsplan vars tillkomst styrts av de medeltida

1998-12-28 Beslut
Kopia till BM-rejölut/mey

murarna i källarplanet. Bottenvåningen bestod efter ombyggnaden 1862 av sju rum, förstuga och kök. Redan på 1890-talet genomfördes en omfattande reparation p.g.a. svåra sättningsskador, varvid källaren undermurades och ytterväggarna stagades med dragjärn. I samband med denna ombyggnad avlägsnades valven från de medeltida delarna. För att lätta på trycket rev man gavelpetsarna och ersatte dessa med nya i trä med revertering. Vid denna tidpunkt tillkom även den öppna verandan med snickerier och två gästrum på vinden. Vid en modernisering 1947 indrogs VVS och elektricitet samt ett arkiv inreddes i anslutning till expeditionen.

Kring 1800 tillkom ett nytt brygghus (2) i kalksten som upptas i en besiktning 1834. Den utgjordes av brygghus med bagarstuga och bakugn i norra delen och kölna på vinden, medan södra delen var en drängstuga med två rum och kök. År 1920 inreddes en tvättstuga i brygghusdelen och drängstugan användes som arrendatorbostad. År 1947 ombyggdes södra delen av byggnaden till konfirmandsal och slutligen 1964 till församlingssal. Öster om flygeln ligger ett f.d. svinhus med avtråde från c. 1850 som ombyggdes c. 1930 till garage. Byggnaderna utgör en viktig del av gårdsmiljön.

Till prästgården leder från vägen en medeltida port (4) som liknar de fyra stigluckor som finns vid kyrkan. Den överbyggda porten har en valvbåge som kantas med profilerade steninläggningar och täcks av ett faltak.

Prästgården omges av en trädgård med åldrigt träbestånd och gamla kulturväxter.

Prästgårdens huvudbyggnad med sidobyggnader och park utgör ett högt kulturhistoriskt värde. Den hör till de gotländska prästgårdar som har betydande delar av medeltida murverk bevarade, men som ombyggts under 1800-talet och har en välbevarad exteriör från denna period. Prästgårdens läge invid kyrkan, dess medeltida ursprung med medeltida murverk och stiglucka har högt kulturhistoriskt värde. Prästgårdens huvudbyggnad är en i sin nuvarande form även en god representant för prästgårdarna från 1800-talets mitt.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2§ KML följande skyddsföreskrifter:

1. Ovan angivna byggnader får inte rivas, byggas till eller till sitt yttre byggas om. Inga förändringar får heller ske vad gäller takutformning, takmaterial, fönster, dörrar, veranda, yttertrappor och fasadmateriel eller övrig exteriör utformning.
2. I huvudbyggnaden (1) får inte göras ingrepp i stomme och takstol, eller ändring av bärande konstruktioner, rumsindelning och skorstensstockar. Ingrepp i medeltida murverk får inte göras.
3. I interiören till prästgårdens huvudbyggnad (1) får inte göras ingrepp i källaren.
4. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vid underhålls- och reparationsarbeten får endast traditionella material och metoder användas och utförandet skall ske på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Alla framtida arbeten skall ske i samråd med länsstyrelsen.

5. Parken/ trädgården, det område som på bilagda karta avgränsas med streckad linje, får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Tillhör till trädgården som medeltida portbyggnad (4), väg, grindstolpar, grindar, stentunar, flerårigt växtmaterial m.m får inte flyttas, tas bort eller ändras. Det tillhörande park-, väg- och gårdsområdet skall hållas i sådant skick, att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

KOMMENTARER

Avsikten med skyddsföreskrifterna är att inga exteriöra eller interiöra förändringar enligt punkterna 1, 2 och 3 skall ske. Därför är även mindre förändringar av markbeläggningen, tunar och portar, uppsättning av antenner, räcken skärmtak, altaner, markiser, skyltar, lampor m.m. tillståndspliktiga och skall utföras i samråd med länsstyrelsen.

Fört underhåll och restaurering skall kontakt tas med länsstyrelsen, Livsmiljöenheten/ Kultur. Råd om åtgärder ges av länsstyrelsen.

Även för BM provas bygglovspliktiga åtgärder på sedvanligt sätt i kommunens byggnadsnämnd. Stadsarkitektkontoret bör kontaktas i osäkra fall.

Om det finns skäl, får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna enligt 3 kap 14 § i KLM.

EV ÖVERKLAGANDE AV BESLUTET

Detta beslut kan överklagas hos länsrätten, se bilaga. Beslutet skall enligt 3 kap. 21§ lagen om kulturminnen mm tillämpas utan hinder av att ev talan förs mot beslutet.

BESLUTANDE MM

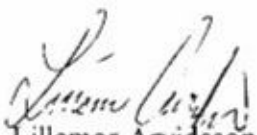
Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Lillemor Arvidsson.

Föredragande har varit tf. länsantikvarie Christian Runeby.

Den förberedande handläggningen har utförts av byggnadsantikvarie Joakim Hansson.

I den slutliga handläggningen har även deltagit förste länsassessor Lena Johansson.

Ärendet har sänts på remissrunda. Samtliga remissinstanser som svarat har ställt sig positiva till byggnadsminnesförklaringen.

Lillemor Arvidsson
landshövding

Christian Runeby
tf. länsantikvarie

KopiaRAÄ

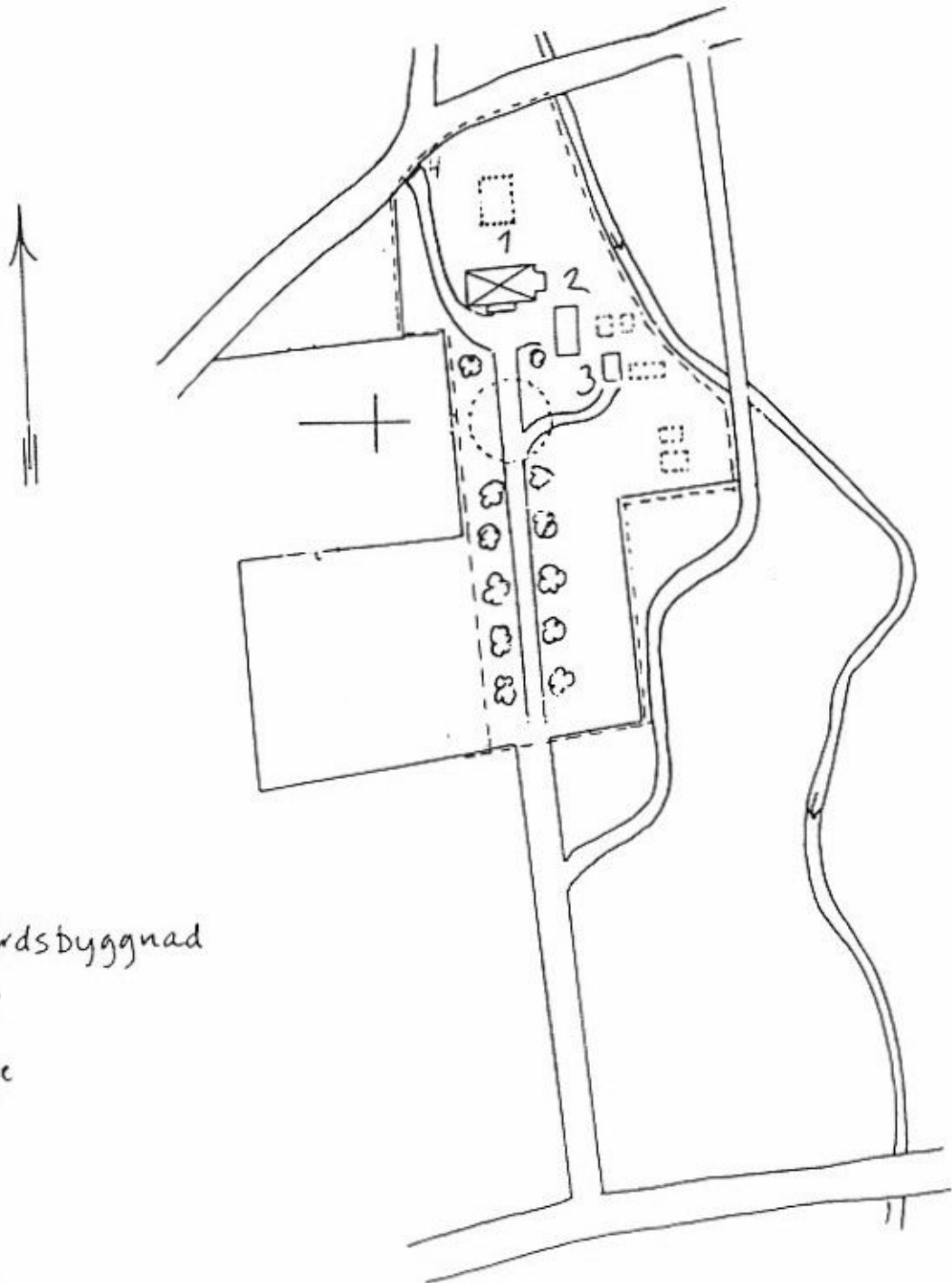
Byggnadsnämnden
Gotlands fornsal
Kultur- och fritidsnämnden
Egendomsnämnden i Visby stift

Kopia av lagakraftvunnet beslutRAÄ

Lantmäterimyndigheten
Gotlands fornsal
Byggnadsnämnden
Planenheten
Länsantikvarien
Egendomsnämnden i Visby stift

PRÄSTGÅRDEN 1:1 GARDE

SITUATIONSPLAN

1 Mangårdsbyggnad

2 Flygel

3 Garage

4 P.c.t.